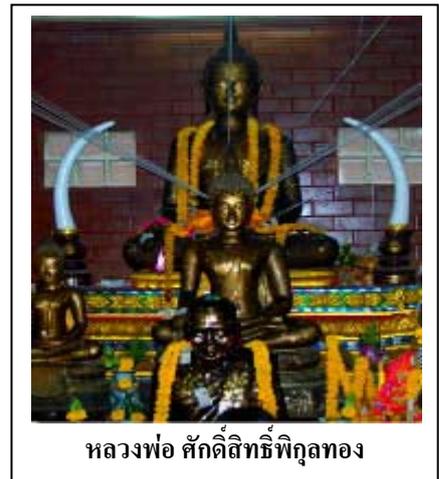

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนพึ่งตนเอง ตำบลบ้านฆ้อง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

1. บริบทของพื้นที่

ประวัติศาสตร์ ที่มาของของผู้คนตำบลบ้านฆ้องและตำบลใกล้เคียงในอำเภอโพธาราม เช่น ตำบลบ้านสิงห์ ตำบลบ้านเลือก ต่างมีหลักฐานที่ถูกรวบรวมและบอกเล่าไว้ในลักษณะที่คล้ายๆ กันคืออพยพมาจากเวียงจันทน์ ในราวต้นๆ กรุงรัตนโกสินทร์ หลักฐานที่เป็นเครื่องพิสูจน์ตามประวัติศาสตร์ ได้แก่ คัมภีร์ภาษาขอมและตุ้มคัมภีร์โบราณ วัฒนธรรมลาวเวียง ได้แก่ ภาษาพูด ประเพณี และความเชื่อ นอกจากนี้ยังมีสถานที่สำคัญและเป็นที่เคารพสักการะของคนในตำบล เช่น ศาลเจ้าพ่อหลวงราม เป็นศาลเจ้าพ่อที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ก่อเกิดประมาณ ปี 2310 , หลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์ พิกุลทอง พระคู่บ้านบ่อมะกรูด เป็นต้น

ตำบลบ้านฆ้องถือเป็นตำบลที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ทำให้ผู้คนในตำบลมีความรักเคารพและนับถือผู้อาวุโส ผู้คนมีอายุยืน เข้าวัดฟังธรรมกันมาก จากการที่สืบเชื้อสายจากลาวเวียงทำให้ผู้คนที่นี้มีความสามารถด้านงานจักสาน งานฝีมือ เย็บปักถักร้อย เช่น ตะกร้า กระบุง จนแสดงออกมาในปัจจุบัน ได้แก่ การเย็บตุ๊กตา การทำฟูก ที่นอน เฟอร์นิเจอร์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกทุกชนิด เนื่องจากเป็นพื้นที่ราบระหว่าง 2 ลุ่มน้ำ (นครชัยศรีและแม่กลอง) อาชีพการเกษตรจึงถือเป็นอาชีพหลักที่ทำกันมายาวนาน ได้แก่ ทำนาข้าว ปลูกไม้ผลต่างๆ รวมถึงการทำไร่ การเลี้ยงสัตว์ (วัวนม/วัวเนื้อ) และจากเส้นทางการคมนาคมที่สะดวกสบาย ใกล้ถนนใหญ่ที่เชื่อมไปสู่ตัวอำเภอ จังหวัดและกรุงเทพฯ ยิ่งทำให้มีความหลากหลายในการประกอบอาชีพและการเข้ามาอาศัยของผู้คนต่างถิ่นมีมากขึ้น ส่วนหนึ่งมีการย้ายเข้าทำงานในเมือง (คล้ายกับชุมชนชนบททั่วไป) และส่วนหนึ่งมีความเจริญเข้ามาในชุมชน เช่น มีวิทยาลัยเทคนิคโพธาราม (หมู่ 3) โรงงานผักกาด (หมู่ 4) โรงงานกังวานการทอ (ตั้งบ่อกำขมา ไซ้ในโรงงาน) ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคกลาง (หมู่ 4) สวนสาธารณะหนองกลางแดงและโรงงานทำตุ๊กตา เป็นต้น

หลวงพ่อกศักดิ์สิทธิ์พิกุลทอง

ตำบลบ้านฆ้อง ประกอบด้วย 10 หมู่บ้าน จากการเก็บข้อมูลในการจัดทำแผนชุมชน ในปี 2549 มีจำนวนประชากร ดังนี้

หมู่	บ้าน	จำนวนประชากร			ผู้ใหญ่บ้าน	ประธานชุมชน
		ชาย	หญิง	รวม		
1	บ้านฆ้อง	502	520	1,022	นายสมชัย มหขจิตนนท์	จ.ส.อ. ชัชวาลย์ อินทรา
2	บ้านฆ้อง	455	525	980	นายประเสริฐ ม่วงเขียว	-
3	บ้านฆ้องใหญ่	338	365	703	นายอ่ำ แซ่ยุง	นายประเสริฐ ลิ้มทอง
4	ตีบอน	600	717	1,317	นายสุรพล สาลีจันทร์	นายสุรพล สาลีจันทร์
5	บ้านเก่า	572	637	1,209	นายสมาน ผลเรือน	นายประเสริฐ ทองสาด
6	ทุ่งเจริญ	292	300	592	นายสยาม มุกดา	-
7	บ่อมะกรูด	311	327	638	นายประเวช กอตระกูล	นายทองสุข ลาลาด
8	บ่อมะกรูด	217	265	482	นายธีรพล ศศิธร	จ.ส.อ. ดินันท์ วสุรักษะ
9	แจ่มใส	366	367	733	นายเล็ก จันท์ดี	นายสำเร็จ บารมี
10	บ้านฆ้อง	295	373	668	นางสร้อยมาศ เตียงเกตุ	นายศุภชัย จันท์ตา

2. การจัดทำแผนชีวิตชุมชน (2548-2549)

ตำบลบ้านฆ้องได้รับเลือกให้เป็นศูนย์ประสานการทำแผนชีวิตชุมชนพึ่งตนเอง ของอำเภอโพธาราม อันประกอบไปด้วย 10 ตำบล ที่เข้าร่วมการจัดทำแผนชีวิตชุมชนพึ่งตนเองในปี 2548-2549 ในฐานะที่เป็นตำบลที่มีคณะทำงานเข้มแข็งและสามารถเป็นตัวอย่างในการจัดการกับชุมชนของตนเองได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีประสบการณ์ในการทำงานชุมชนในด้านอื่นๆ มาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การแก้ไขปัญหายาเสพติด การบริหารจัดการกองทุน (กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน) จึงได้รับความเชื่อถือจากคณะทำงานแผนชุมชนในอำเภอโพธารามให้ตำบลบ้านฆ้องเป็นศูนย์กลางในการประสานงานเรื่องการจัดทำแผนชีวิตชุมชนพึ่งตนเอง

“เราเคยเป็นข้าราชการมาก่อน ถ้าเราไม่มีแผนในการทำงาน การบริหารจัดการในหมู่บ้านก็จะสะเปะสะปะ ไม่รู้ว่าจะต้องไปเริ่มแก้ปัญหาที่ตรงไหน”

อาจารย์ทองสุข ลาลาด
ประธานชุมชนบ่อมะกรูด หมู่ 7

แนวคิดเรื่องการทำแผนชุมชน เริ่มจากแกนนำบ้านบ่อมะกรูดไปศึกษาดูงาน ที่บ้านหนองกลางดง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ผู้ใหญ่โชคชัย) ในปี 2543 กลับมาจึงเริ่มทำแผนในกลุ่มย่อยๆ ก่อน โดยมีการเขียนแผนไว้ทุกด้าน ทั้งประเพณี วัฒนธรรม และทำกิจกรรมร่วมกับงานอื่นๆ ที่หมู่บ้านทำอยู่ และได้ศึกษาการทำแผนชุมชน และแผนการบริหารจัดการของกลุ่ม จนได้เข้าร่วมกับการทำแผนชีวิตชุมชนร่วมกับเครือข่ายชุมชนตะวันตก

โดยได้จัดทำแผนชุมชนตามขั้นตอนการทำแผนชุมชนครบทั้ง 10 ขั้นตอน เช่น การจัดทำความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนชีวิตชุมชน การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล จนได้แผนที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การส่งเสริมสุขภาพอนามัยคนในชุมชน และการคงไว้ซึ่งประเพณีวัฒนธรรม จนได้มีการนำแผนเข้าสู่ท้องถิ่น และมีหลายหน่วยงานให้ความสนใจในการทำแผนของชุมชน เช่นพัฒนาชุมชน นายอำเภอ เป็นต้น นอกจากนี้

คณะกรรมการแผนชุมชนมาจากทั้ง 10 หมู่บ้านๆ ละ 5 คน รวม 50 คน และได้คัดเลือกให้เป็นคณะกรรมการขับเคลื่อนแผนชุมชนของตำบลบ้านฆ้อง อีก 17 คน ดังนี้ นายทองสุข ลาลาด ผู้ประสานงานแผนชีวิตชุมชน, พ.ท. สุรินทร์ ศิริจำปา ผู้ช่วยผู้ประสานงานแผนชีวิตชุมชน, นายธัมม สัตยัญญ์ อุ่มเอิบ ผู้ช่วยผู้ประสานงานแผนชีวิตชุมชน, นางสุนันนทา รังงาม ฝ่ายบัญชี, จ.ส.อ. ดินันท์ วสุรักกะ ฝ่ายสังเคราะห์ข้อมูล

3. แผนการพัฒนาตำบลและแนวทางการแก้ปัญหา จากกระบวนการแผนชุมชน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบล	แนวทางการแก้ปัญหา
1. หนี้สิน จากการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยและต้นทุนการผลิตสูง	- ส่งเสริมการออม (โครงการออมทรัพย์กับองค์กรการเงินในชุมชน)
2. ต้นทุนการผลิตสูง เนื่องจากการใช้ปุ๋ยเคมีในการเกษตร และระบบเศรษฐกิจผันผวน	- ส่งเสริมให้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตจากวัตถุดิบของชุมชน (โครงการผลิตปุ๋ยคอกใช้เอง)
3. ขาดเงินทุนหมุนเวียน เนื่องจากรายได้ของประชากรไม่แน่นอน	- จัดหาแหล่งเงินทุน / ออมทรัพย์ (โครงการหาแหล่งเงินกู้เพื่อเป็นทุนหมุนเวียน)
4. เครื่องอุปโภคบริโภคมีราคาแพงเนื่องจากผลผลิตต้นทุนสูง	- ใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น (โครงการประชาสัมพันธ์จัดทำบัญชีครัวเรือนให้ทั่วถึง)
5. ขาดอาชีพเสริมเพราะไม่มีความรู้ด้านอาชีพ	- จัดตั้งกลุ่มอาชีพเสริม (จัดตั้งกลุ่มอาชีพรายได้)
6. ขาดการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาของท้องถิ่น (โครงการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น)
7. ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ประกอบอาชีพไม่ได้	- เพิ่มกิจกรรมให้ผู้สูงอายุให้ดูแลตัวเองได้ (โครงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์)
8. ความสะอาดในหมู่บ้าน (ปัญหาเรื่องขยะ)	- รณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้มีจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด
9. ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน	- ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม

4. กลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นศูนย์การเรียนรู้

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโครงการอินเทอร์เน็ตชุมชน ICT.

กลุ่มราษฎรอาสาต้านยาเสพติด

กลุ่มอาสาสมัคร-อาสาสมัคร

กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ หมู่ 7

กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน หมู่ 7

กลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน (12 สิงหาคม 2548)

กลุ่มธนาคารข้าว หมู่ 7 (ตั้งวันที่ 9 ธันวาคม 2548)

5. ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนบ้านฆ้องประสบความสำเร็จ

1. วัฒนธรรมลาวเวียงที่เชื่อมโยงผู้คนอย่างแนบแน่น
2. ผู้นำชุมชน ที่ทั้ง เก่ง กล้า สามารถและเป็นทีเคารพนับถือ
  - ผู้นำมีความจริงใจในการทำงานให้กับชุมชน
  - ผู้นำที่เป็นทีเคารพและเป็นอดีตข้าราชการ
3. การสนับสนุนของหน่วยงานอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย
  - หน่วยงานที่เป็นพี่เลี้ยงและให้การสนับสนุน ได้แก่
    1. ศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอโพธาราม
    2. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดราชบุรี
    3. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคกลาง
    4. สนง. พัฒนาชุมชนอำเภอโพธาราม
    5. สนง. พัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดราชบุรี
    6. สนง. ประชาสัมพันธ์จังหวัดราชบุรี
    7. สกอ. โพธาราม โดยที่ทำการตำรวจชุมชนตำบลบ้านฆ้อง
    8. เทศบาลตำบลบ้านฆ้อง
    9. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (สำนักงานปฏิบัติการภาคตะวันตก)
    10. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)

การตำข้าวกินเอง .. ได้ทั้งวิตามินข้าว
ได้รำข้าว ได้ออกกำลังกาย ..และได้
เพิ่มผลผลิตที่คุ้มค่า ลดค่าใช้จ่ายด้วย

เตาเศรษฐกิจ... เพื่อกำจัดขยะ
ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ลดการ
พึ่งพาแก๊สและหม้อหุงข้าวไฟฟ้า

ป้อมะกรูด ....กลับมาใช้คือ
วิถีชีวิต ดั้งเดิม ...เพราะความ
ล้มเหลวแบบฟุ่มเฟือย
และไร้ทิศทางสมัยปัจจุบัน

ข้อมูลแผนชุมชนตำบลบ้านฆ้อง ดูเพิ่มเติมได้ที่ <http://www.magrood.com/planchumchol.html>
และ ข้อมูลจากแกนนำตำบลบ้านฆ้อง

คุณธัมมัสัญญา	อ๋มเอิบ	089-2350663
อาจารย์ทองสุข	ลาลาด	086-7634457
คุณวินัย	คงนะภา	086-7611976
คุณหทัยรัตน์	อ๋มเอิบ	032-231763